

6. Коваленко О.Е., Брюханова Н.О., Мельниченко О.О. Концепція професійно-педагогічної підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей / Проблеми інженерно-педагогічної освіти / Збірник наук. праць // Ред. кол. О.Е. Коваленко та ін. Українська інженерно-педагогічна академія МОН України. – Харків, 2005. – Вип. 10. – С. 7-20.
7. Лузан П.Г. Активізація навчання студентів. – К.: Вища школа, 1999. – 216 с.
8. Мороз В.Д. Активные методы обучения в техникуме. – Х., 1987. – 27 с.
9. Пономарьова Г.Ф., Степанець І.О. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів ВНЗ на заняттях із педагогіки. – Харків: ФО-П Шейніна О.В., 2010. – 214 с.
10. Садова Т.А. Активізація пізнавальної діяльності студентів як умова підвищення якості навчального процесу // “Наука і освіта”, №1-2, 2008.
11. Солдатенко М.М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності. – К., 2006.

Манькевич Т.В.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ АКТИВИЗАЦИИ УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА (НА ПРИМЕРЕ ИЗУЧЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ “ВЗАИМОЗАМЕНЯЕМОСТЬ, СТАНДАРТИЗАЦИЯ И ТЕХНИЧЕСКИЕ ИЗМЕРЕНИЯ”)

Статью приурочено освещению педагогических условий активизации учебно-познавательной деятельности студентов Харьковского машиностроительного колледжа на примере изучения дисциплины “Взаимозаменяемость, стандартизация и технические измерения”).

Ключевые слова: педагогика, активизация, учебно-познавательная деятельность, студенты, колледж, взаимозаменяемость, стандартизация, технические измерения.

Man'kevich T.V.

PEDAGOGICAL TERMS OF ACTIVATION OF EDUCATIONAL-COGNITIVE ACTIVITY OF COLLEGIANS (ON THE EXAMPLE OF STUDY OF DISCIPLINE OF “VZAIMOZAMENNOST’, STANDARDIZATION AND TECHNICAL MEASUREMENTS”)

The article is timed to illumination of pedagogical terms of activation of educational-cognitive activity of students of the Kharkov machine-building college on the example of study of discipline of “Vzaimozamennost’, standardization and technical measurements”).

Key words: pedagogics, activation, educational-cognitive, activity, students, college, interchangeability, standardization, technical measurements.

УДК 376.54: 371.214: 81'243

Матвєєва К.С.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ВОЛОДІННЯ ДІЛОВОЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ В ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Тематика статті пов'язана з особливостями формування професійних навичок при вивченні ділової англійської мови в процесі самостійної пізнавальної діяльності студентів немовних ВНЗ.

Ключові слова: самостійна пізнавальна діяльність, ділова англійська мова.

Постановка проблеми. Державна політика України зорієнтована на прискорений розвиток міжнародних економічних контактів. Потреби сучасного ринку праці пов'язані з підвищенням ролі соціального замовлення на спеціалістів нового типу, які володіють, у тому числі, й діловою англійською мовою. Оволодіння професійно орієнтованою англійською діловою мовою може забезпечити фахівцям можливість спілкування із представниками закордонних структур в економічній та адміністративно-правовій сферах.

Сучасні економічні реалії вимагають знання цієї мови більшістю вітчизняних фахівців, тобто випускників немовних вузів, а час на викладання англійської мови загального вжитку й ділової англійської в подібних ВНЗ обмежено. Для ліквідації цих недоліків використовуються різні інноваційні технології вивчення іноземних мов, введення спеціальних інтегрованих курсів і т.п. Одним із найдієвіших способів вивчення й удосконалення знань в області англійської ділової мови, особливо в процесі формування відповідних стійких умінь й навичок є спрямована самостійна пізнавальна діяльність студентів і випускників ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. В останнє десятиліття проблемам вивчення ділової англійської мови, в тому числі й організації самостійної пізнавальної діяльності в цій області в процесі отримання вищої й подальшої освіти присвячено дуже багато досліджень вітчизняних і закордонних авторів. Так, серед українських дослідників, які займаються вивченням англійської ділової мови, можна, у першу чергу, назвати роботи В.М.Александрова, Г.І.Бородіної, І.Б.Каменської, С.П.Кожушко, З.М.Корневої, М.М.Метьолкіної, О.Б.Тарнопольського та багатьох інших. Проблему організації самостійної пізнавальної діяльності студентів і випускників ВНЗ розглядають Т.А.Алексєнко, А.М.Алексюк, Г.Е.Гнитецька, Н.С.Журавська, С.Г.Заскалета, О.Л.Кошелєв, Р.В.Олійник, В.А.Семиченко та ін. На жаль, проблема формування професійних умінь і навичок володіння діловою англійською мовою в процесі самостійної пізнавальної діяльності студентів розглянута лише частково у згаданих вище дослідженнях. Причому, в аспекті оволодіння відповідними уміньми.

Формулювання цілей статті. Основними цілями даної статті є:

- 1) стислий аналіз змісту самостійної пізнавальної діяльності студентів ВНЗ при вивченні англійської ділової мови (Business English);
- 2) класифікація основних професійних навичок володіння англійською діловою мовою в процесі самостійної пізнавальної діяльності учнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних дослідженнях під самостійною пізнавальною діяльністю студентів звичайно розуміється самостійна творча діяльність, що повинна мати місце в процесі всього навчання [4, с. 30]. Як відомо, головною відмінністю самостійної пізнавальної діяльності студентів від інших видів навчальної діяльності є помітне зниження, а іноді й повна відсутність у цьому процесі ролі викладача. Так, наприклад, І.Д.Салістра, ще в середині 60-х р. ХХ ст. виділяв чотири рівні розвитку самостійної пізнавальної діяльності студентів залежно від конкретної мети навчання. До першого він відносив такий рівень, коли ціль навчання пропонується викладачем. На другому рівні така ціль пропонується викладачем і узгоджується зі студентами; на третьому – спільно формується ними; на останньому – четвертому – визначення мети навчання формується студентами самостійно.

Існують й інші підходи до структурування процесу самостійної пізнавальної діяльності учнів в ієрархічному порядку. Так, Н.А.Половникова [8] виділяє два рівні подібного процесу: копіювальний (низький) і творчий (високий). Перший рівень характеризується умінням учнів переносити алгоритм рішення одного завдання на інше; другий – здатністю самостійно складати нові алгоритми для вирішення різних завдань. Г.Л.Гаврилова [2] пропонує використовувати три таких рівні: репродуктивний, який характеризується умінням студентів відтворювати дії викладача при вирішенні близьких за змістом навчальних завдань; реконструктивний, при досягненні якого студент володіє основними методами й прийомами рішення різних завдань, і творчий, пов'язаний із умінням студента самостійно використовувати вже набуті знання, уміння й навички для виконання якісно нових завдань. Однак більшість авторів (М.А.Голубєва, С.Г.Заскалета, Ю.С.Савченко, І.Д.Салістра та ін.) зупиняються на чотирьох рівнях самостійної пізнавальної діяльності учнів. М.В.Голубєва [3], наприклад, виділяє наступні рівні:

- низький (учнівська самостійність), на якому студент оперує елементами умінь самостійно, але з підказкою викладача, може вирішувати різні навчальні завдання

(за термінологією автора, – визначати й вирішувати протиріччя, які виникають у процесі навчальної діяльності);

- середній (копіювальний), на якому можливо виконувати звичайні навчальні завдання тільки на основі раніше сформованих “типових” умінь у певній області;
- високий (трансформуюча самостійність), на якому студент здатний використовувати вже сформовані вміння вирішення навчальних завдань для “нетипових” завдань;
- вищий (творча самостійність), при досягненні якого студент може самостійно формувати принципово нові підходи до виконання навчальних завдань різної складності.

Як бачимо, значимість самостійної пізнавальної діяльності зростає в процесі навчання в міру надбання студентами більшої суми знань. А цей процес, як зазначається в психолого-педагогічній літературі, нерозривно пов’язаний з поступовим формуванням сукупності необхідних професійних навичок. К.Б.Єсіпович [2], **можливо, дещо категорично** стверджує, що головною умовою успішності індивідуального пізнання в процесі навчання є формування відповідних умінь і навичок.

Х.Ш.Бахтіарова, С.А.Кашина та В.В.Кудіна [1] вважають подібне формування навичок лише одним, хоча й досить важливим, компонентом самостійної пізнавальної діяльності студентів. Вищевказані автори звертають увагу педагогів на необхідність формування в студентів умінь і навичок двох типів:

- специфічних (математичних, лінгвістичних і т.п.);
- загальних (навичок запам’ятовування інформації, логічного мислення, аналізування навчальних текстів та ін.).

Примітно, що в цьому переліку не йде мова про комунікативні навички. Нижче буде показано, що їх формування відбувається й у процесі самостійної пізнавальної діяльності.

Звернемося тепер до видів самостійної пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення ділової англійської мови. Попередньо необхідно зазначити кілька специфічних особливостей щодо її організації, особливо в немовних ВНЗ. По-перше, це недостатньо впевнене володіння більшістю студентів англійською мовою загального вжитку (General English). По-друге, це порівняно невелика кількість навчального часу, яку можливо відвести на викладання ділової англійської мови. Остання умова пояснюється найчастіше тим фактом, що ділова англійська мова – поняття досить широке й у кожному вітчизняному немовному ВНЗ його викладають із урахуванням профільної спеціалізації цієї освітньої установи, тобто на останніх курсах, коли кількість навчального матеріалу помітно зросла порівняно з початковими курсами. У протилежному випадку студент не буде володіти навіть діловою рідною мовою.

Ці труднощі вирішуються при використанні цілого комплексу методів: введення в навчальну програму інтегрованих спецкурсів; використання методики занурення; використання різних групових психологічних тренінгів, у тому числі у формі рольових ігор і, нарешті, активна самостійна пізнавальна діяльність студентів. Варто підкреслити, що остання форма набуття знань у даній області відіграє особливу роль, оскільки вона не завжди пов’язана з аудиторними заняттями й не має настільки яскраво виражених обмежень у часі, як всі інші. Оскільки формування навичок має досить виражену часову залежність, – чим частіше студенти практикують використання ділової англійської мови, тим швидше відбувається формування лінгвістичних навичок, – і самостійна індивідуальна пізнавальна діяльність студентів при вивченні англійської ділової мови набуває особливу значимість.

Разом з тим, індивідуальна самостійна пізнавальна діяльність студентів у процесі вивчення англійської ділової мови має й перелік потенційних недоліків. Основним із них, на наш погляд, є відсутність постійного контролю з боку викладача. В.О.Козаков стверджував, що будь-яка пізнавальна діяльність студента завжди направляється й контролюється викладачем [5,6]. На наш погляд, ця думка є дещо категоричною. Зрозуміло, з одного боку, присутність контролю не тільки “направляє” хід пізнавальної діяльності, але й допомагає

студентові уникнути ряду серйозних помилок у розумінні теми заняття, що згодом значно спрощує й осмислення подальшого навчального матеріалу.

Разом з тим, як ми вже відзначали вище, студенти, які показують рівень вище середнього і ті, які мають певний досвід практичної діяльності можуть і самостійно (тільки за узгодженням із кваліфікованим викладачем і залежно від інших навчальних факторів) відібрати напрямки самостійного пізнання відповідно до їх конкретних освітніх потреб. До таких потреб можна віднести: зміст навчального матеріалу (наприклад, з обраної майбутньої вузької спеціальності), осмислення власних недоліків в оволодінні англійською діловою мовою. Крім того, самостійні заняття дають можливість студентам виявляти й використовувати власні індивідуальні якості й особливості в цьому процесі. Варто також зупинитися й на такому проблематичному й неоднозначному питанні, як здатність студента самостійно, без переконання й примусу з боку викладачів визначати обсяг індивідуальної пізнавальної діяльності й дотримуватися його. Якщо мотивація й вольові якості окремого студента дозволяють йому робити це без зовнішнього впливу, то регулярний контроль викладачів за ходом його самостійної пізнавальної діяльності не є суворо обов'язковим. У протилежному випадку, з огляду на індивідуальні психологічні якості різних студентів, подібний контроль з боку викладача є необхідним.

Звернемося тепер безпосередньо до специфіки формування професійних навичок володіння діловою англійською мовою в процесі самостійної пізнавальної діяльності студентів. Ця специфіка визначається як самим характером подібної пізнавальної діяльності, так і її змістом.

До основних форм самостійної пізнавальної діяльності студентів немовних ВНЗ у процесі вивчення ділової англійської мови, у першу чергу, варто віднести:

- читання літератури інформаційного характеру;
- читання й самостійне складання різних видів економічної документації англійською мовою за зразком;
- підготовка різних тематичних рефератів і доповідей для різних семінарів, студентських наукових конференцій і т.п.;
- спілкування з носіями ділової англійської мови за участі в групових психологічних тренінгах, дебатах на наукових конференціях, в Інтернеті, при проходженні навчальної практики та ін.;
- самостійне відпрацювання вимови основних термінів та виразів ділової англійської мови з використанням аудіообладнання та відповідних записів;
- робота із підручником – самовчителем із ділової англійської мови;
- перегляд відповідної відеоінформації з матеріалами організації та проведення комерційних переговорів з використанням ділової англійської мови;
- виконання усних та письмових вправ, націлених на формування відповідних навичок володіння діловою англійською мовою;
- читання іноземної нормативної документації з питань міжнародної економічної діяльності, яка складена на англійській мові з використанням економічної термінології.

Зрозуміло, перераховані вище форми формування професійних навичок у процесі самостійної пізнавальної діяльності не є єдиними. Вони можуть бути доповнені й іншими, які зустрічаються рідше, наприклад, літньою додатковою самостійною роботою в певних приватних структурах. Однак у даній статті вони розглядатися не будуть.

Опираючись на розглянуту вище класифікацію професійних навичок, які формуються в процесі самостійної пізнавальної діяльності в немовних ВНЗ [4] стосовно до тематики нашої статті, представляється можливим розділити подібні навички на загальні й лінгвістичні. У свою чергу, до загальних навичок, у першу чергу, можна віднести:

а) навички запам'ятовування інформації, які містять у собі як навички запам'ятовування власне інформації, так і запам'ятовування різних стандартних форм оформлення відповідної ділової й іншої економічної документації;

б) навички швидкого й адекватного аналізу різної ділової документації. Подібні навички є вкрай важливими для успішної підприємницької діяльності, оскільки вони сприяють швидкому прийняттю правильних професійних рішень;

в) навички логічного мислення, які також дуже важливі для ефективного ведення бізнесу. Їх наявність дозволяє швидко проаналізувати сформовану економічну ситуацію, визначити її причинно-наслідкові зв'язки, які її зумовили, і зробити варіативні висновки про її подальший розвиток;

г) комунікативні навички. Їх велика значимість для ведення економічної діяльності вже отримала досить широкий огляд у відповідній економічній і психолого-педагогічній літературі. Формування подібних навичок відповідно до тематики нашої статті відбувається в процесі різних видів спілкування, розглянутих вище.

До власне професійних лінгвістичних навичок володіння діловою англійською мовою в процесі самостійної пізнавальної діяльності, треба, насамперед, віднести навички техніки читання (перцептивні) ділових текстів. Як правило, саме різні види читання дотепер залишаються основним способом одержання інформації в процесі самостійної пізнавальної діяльності. Втім, у цьому випадку навички читання грають не тільки суто лінгвістичну роль. По справедливому зауваженню О.О.Заболотської, “Читання іноземною мовою є для нього (фахівця – К.М.) засобом задоволення комунікативних ... потреб, оскільки дозволяє користуватися усіма засобами інформації ... а з широким використанням мережі Internet – якісне володіння читанням іноземною мовою стало пріоритетним” [3, с. 51]. Систематичне читання англійської ділової документації й відповідних навчальних текстів сприяє також формуванню деяких перерахованих вище загальних навичок: запам'ятовування інформації, її аналізу й логічного мислення.

Разом із іншими видами навчальної діяльності, самостійна робота студентів сприяє формуванню самостійної пізнавальної діяльності в області англійської ділової мови, у студентів формуються, хоча й з меншою інтенсивністю, й інші лінгвістичні навички:

- навички володіння англійською економічною термінологією і її правильне використання у конкретних ситуаціях. Вони формуються, головним чином, при самостійному виконанні певних завдань, а також у процесі проведення рольових ділових ігор і професійного спілкування в Інтернеті;
- слухові (фонетичний та інтонаційний слух), пов'язані зі швидким і правильним сприйняттям ділової інформації англійською мовою на слух;
- вимовні (артикуляційні та інтонаційні), які характеризують здатність студента самостійно повноцінно спілкуватися діловою англійською мовою й ті, які формуються в процесі виступів на конференціях, участі в ділових рольових іграх і інших формах самостійної пізнавальної діяльності, пов'язаних із безпосереднім мовним спілкуванням.

Висновки.

1. Самостійна пізнавальна діяльність студентів немовних ВНЗ у процесі вивчення ділової англійської мови, як правило, має наступні компоненти: читання відповідної літератури, яка містить певну інформацію про структуру й використання ділової англійської мови за зразком; читання й самостійне складання різних видів економічної документації англійською мовою; підготовка тематичних рефератів і доповідей щодо особливостей структури й використання ділової англійської на різних семінарах, студентських наукових конференцій і т.п.; спілкування з носіями ділової англійської мови під час психологічних тренінгів, дебатів на наукових конференціях, в Інтернеті, при проходженні навчальної практики та ін.

2. Основні професійні навички володіння діловою англійською мовою, які формуються під час її вивчення в процесі самостійної пізнавальної діяльності студентів, можна умовно розділити на дві головні групи: навички загальні й лінгвістичні. Перша група містить у собі, у першу чергу, навички запам'ятовування інформації, навички аналізу ділової документації, навички логічного мислення й комунікативні навички. Друга група

складається, головним чином, з навичок техніки читання (перцептивних), слухових і мовних відповідно до використання ділової англійської. У цю же групу варто віднести й особливі навички правильного володіння англійською діловою термінологією.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бахтиярова Х.Ш., Кашин С.А., Кудина В.В. О формировании познавательной активности и самостоятельности студентов в процессе преподавания русского языка как иностранного // Проблемы высшей школы. – К.: Вища школа, 1988. – Вып.64. – С.40-44.
2. Гаврилова Г.Л. Формирование профессиональной самостоятельности у будущего учителя в процессе обучения в вузе. Автореф. дисс. ... к.пед.н. – Казань, 1992.
3. Голубева М.А. Педагогические условия формирования основ диалектического мышления студентов в процессе преподавания общественных наук. Автореф. дисс. ... к.пед.н. – К., 1986.
4. Есипович К.В. Управление познавательной деятельностью учащихся при изучении иностранных языков в средней школе. – М.: Просвещение, 1988. – 191 с.
5. Заболотська О.О. Методика викладання іноземних мов у ВНЗ. – Херсон: Айлант, 2010. – 288 с.
6. Заскалта С.Г. Організація самостійної пізнавальної діяльності студентів сільськогосподарського інституту (за матеріалами вивчення іноземних мов). – Дис. ... к. пед.н. – Київ, 2000.
7. Козаков В.А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение. – К.: Вища школа, 1990. – 248 с.
8. Половникова Н.А. Система воспитания познавательной самостоятельности школьников. – Казань, 1975.
9. Салистра И.Д. Очерки методам обучения иностранным языкам. Система упражнений и система занятий. – М.: Высшая школа, 1966. – 52 с.

Матвеева Е.С.

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ НАВЫКОВ ВЛАДЕНИЯ ДЕЛОВЫМ АНГЛИЙСКИМ ЯЗЫКОМ В ПРОЦЕССЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ

Тематика статті пов'язана з особливостями формування професійних навичок при вивченні ділового англійського мови в процесі самостійної пізнавальної діяльності студентів неязыковых ВУЗОВ.

Ключевые слова: самостоятельная познавательная деятельность, деловой английский язык.

Matveyeva K.S.

FEATURES OF FORMING BUSINESS ENGLISH SKILLS IN THE PROCESS OF STUDENTS' SELF-LEARNING

The subject of the article is related to the features of forming of professional skills at the study of Business English in the process of students' self-learning.

Key words: students' self-work, Business English.

УДК 378.147:371.1:8

Нагрибельна І.А.

САМОСТІЙНА РОБОТА З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК СКЛADOVA ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Стаття репрезентує аналіз процесу організації та керівництва самостійною роботою в аспекті лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів початкової ланки освіти.